

ЗАВДАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Алексееенко-Лемовська Людмила Владиславівна
Кандидат педагогічних наук, доцент,
т.в.о. начальника управління Державної служби
якості освіти у Київській області, *64178171@gmail.com*

Освітній процес у закладі освіти являє собою керовану динамічну систему, що складається з взаємопов'язаних елементів, які забезпечують цілеспрямовану, поетапну і планомірну діяльність педагога по організації освітньої взаємодії, досягнення освітніх цілей та результатів. У цьому контексті чітко зумовлена необхідність розроблення й оновлення фундаментальних аспектів теорії та методики організації освітньої діяльності, зокрема у напрямку організованої туристичної діяльності, що підтверджується нормативно-законодавчою базою України: Законами України «Про освіту», «Про туризм» тощо. Серед видів туризму Законом України «Про туризм» представлено: дитячий, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий туризм та інші. Необхідність дослідження проблеми організації туристичної діяльності у системі освіти зумовлена новими тенденціями в інформаційному суспільстві, пов'язаними з накопиченням наукових знань і необхідністю пошуку ефективних механізмів їх реалізації у практичній роботі освітніх закладів.

Використання в освітньому процесі закладу освіти засобів туризму, що забезпечують оздоровчу, освітню та виховну дію, розглядали О. Вілігорський, Т. Дудка, Н. Маковецька, Б. Пангелов, В. Поліщук, С. Похмурська, О. Трещева та ін. Науковці розкривають сутність планування та організації роботи з дитячого туризму в умовах сучасного закладу освіти [2], визначають актуальність проблеми оздоровлення й важливість застосування у цьому процесі засобів туризму з метою формування культури здоров'я та гармонійного розвитку [1, 2, 3]. Дитячий туризм дає змогу не тільки коригувати розвиток рухової сфери, а й формує особистісні якості, сприяє формуванню здатності прогнозувати результати власної діяльності та поведінки, створює умови для розвитку бажання пізнати навколишній світ. Визначається тісний взаємозв'язок між фізичними і розумовими здібностями здобувачів освіти в освітньому процесі на заняттях з елементами туризму та роль, яка відводиться краєзнавчо-туристичному інструментарію у структурі розвитку мисленневої діяльності [3].

Компетентнісний підхід до організації освітнього процесу спрямовує його на отримання результатів. Відповідно, зміст освітнього процесу в закладі освіти розглядається не лише як система знань, умінь, навичок, відносин, досвіду творчої діяльності, а й відповідних компетенцій, оволодіння якими забезпечує різнобічний розвиток розумових і фізичних здібностей здобувачів освіти, формування їх світогляду, ціннісних орієнтацій, моральності, поведінки, це підготовка до суспільного життя та розвиток індивідуальності. Зміст освіти покликаний не озброїти здобувачів освіти певними знаннями, вміннями, навичками, а забезпечити становлення сукупності інтеграційних якостей особистості на рівні, що відповідає можливостям і закономірностям розвитку, необхідними для здійснення різних видів діяльності.

Для визначення завдань туристичної діяльності, розглянемо компоненти змісту освітнього процесу в закладі освіти. Перший компонент складають мета і завдання виховання та навчання, які визначають зміст освітнього процесу. Другий компонент представлений у вигляді способів різних видів діяльності в освітньому процесі: загальні способи діяльності та процес виконання цієї діяльності; специфічні способи діяльності, які необхідні для виконання різних видів діяльності. У процесі оволодіння цим компонентом змісту освіти здобувачі освіти набувають досвід виконання пізнавальної діяльності, у них формується позиція суб'єкта, сама діяльність набуває характеру самопізнання, саморозвитку, самовираження, відбувається розвиток різноманітних здібностей [2]. Третій компонент – це способи творчої діяльності: комбінування, застосування знайомого способу в новій ситуації, вміння по-новому побачити знайоме та звичне, відобразити свої враження за допомогою різноманітних засобів, експериментування. Четвертий компонент – способи прояву ставлення до навколишньої дійсності. Даний досвід є основою для формування соціально-моральної поведінки особистості. У здобувачів освіти в процесі оволодіння змістом цього компонента формуються мотиви, почуття, властивості особистості. В результаті освоєння такого змісту формується базис особистісної культури, що виявляється у відношенні (ціннісному, пізнавальному, творчому, естетичному) до світу. Всі компоненти суспільно-історичного досвіду пов'язані між собою, освоюються в єдності та забезпечують різнобічний розвиток [3].

Зміст освіти при цьому має: розглядатися як культурно-історична форма, що визначає спрямованість процесів розвитку в онтогенезі; ґрунтуватися на положеннях наукової психолого-педагогічної школи щодо закономірностей розвитку (стосовно провідної діяльності, соціальної ситуації розвитку, нерівномірності психічного розвитку, реактивно-спонтанного навчання; домінування безпосередньої мотивації, мимовільності психічних процесів), що визначають основні підходи до освіти:

культурно-історичний, діяльнісний, особистісний [2]; відповідати принципам розвиваючої освіти, метою якої є всебічний розвиток; поєднувати і взаємопов'язувати принципи наукової обґрунтованості та практичної застосовності (зміст має відповідати основним положенням вікової психології та педагогіки, при цьому мати можливість реалізації в практиці); відповідати принципам внутрішньої несуперечності висунутих теоретичних положень, сформульованих цілей і завдань, форм і методів роботи; відповідати критеріям доцільності (вирішувати поставлені цілі та завдання на необхідному й актуальному матеріалі); забезпечувати єдність виховних, розвивальних і навчальних цілей та завдань в освітньому процесі; формувати компетентності, які мають безпосереднє відношення до розвитку здобувачів освіти; забезпечувати інваріантну частину різнобічного розвитку за напрямками в рамках освітніх галузей.

В освітньому процесі закладу освіти як такі виступають: освітнє середовище, що впливає на формування і розвиток особистості (сукупність умов, форм і способів навчання та виховання), є одним з чинників вдосконалення освітнього процесу; соціальне оточення (педагоги закладу освіти, однолітки, батьки, залучені фахівці галузі туризму); різноманітні види діяльності (гра, рухова діяльність, естетично орієнтована діяльність, туристична діяльність).

Туризм в освітньому процесі закладу освіти розглядається як сукупність організованих і запланованих видів діяльності, до яких відносяться: екскурсії, походи, подорожі, метою яких є пізнання історичних, географічних і культурних особливостей рідного краю, країни, активне та пізнавальне дозвілля, фізичний розвиток та оздоровлення. Туристична діяльність дає змогу відновити та зміцнити здоров'я внаслідок дії комплексу факторів: середовищних, екологічних, фізичних тощо. При цьому комплексно реалізуються такі педагогічні завдання, як: оздоровчі, туристично-краєзнавчі, громадянсько-виховні, екологічні, естетичні, мовленнєві та інші.

Як засіб при організації туристичної діяльності можуть розглядатися освітні ситуації (стихійні та організовані, які виховують, навчають і розвивають). Вибір засобів, які використовуються в комплексі, визначається: характером цілей і завдань, змістом організованої туристичної діяльності. Ресурсний компонент туристичної діяльності освітнього процесу визначається як система умов, за яких мета і завдання виховання, навчання та розвитку можуть бути успішно вирішені.

Організацію освітнього процесу забезпечують наступні групи умов: середовищні, психолого-педагогічні, дидактичні, організаційні. Середовищні умови передбачають організацію середовища; психолого-педагогічні умови є реалізацією особистісно-орієнтованої моделі взаємодії за умови реалізації принципу природовідповідності та принципу індивідуалізації, забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії як взаємодії

суб'єктів освітнього процесу; дидактичні умови визначають реалізацію принципу інтеграції організації освітнього процесу, здійснення туристичної діяльності за допомогою педагогічних засобів, методів і форм, адекватних віковому потенціалу, цілям і завданням освітньої програми; організаційні умови забезпечують встановлення соціального партнерства закладу освіти із соціальним оточенням, використання нормативно-правових вимог у галузі освіти.

Організація туристичної діяльності в освітньому процесі закладу освіти характеризується загальними для освітнього процесу принципами, структурою та логікою побудови. Разом із тим, існує специфіка процесів виховання і навчання, зумовлена віковими особливостями і закономірностями розвитку.

Отже, туристична діяльність як напрям в організації освітнього процесу закладу освіти створює умови для гармонійного розвитку. Завдання організації туристичної діяльності в освітньому процесі закладу освіти: формування цілісної картини світу; розвиток здібностей відповідно до вікових особливостей; соціальна адаптація та виховання соціально значущих якостей особистості, мотивів поведінки, потреб; забезпечення позитивного емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього середовища, природи та продуктів діяльності; набуття життєво важливих компетентностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрющенко Т.К. Туризм – нетрадиційна форма оздоровлення. Навчання та виховання. 2007. № 7. С. 19-20.
2. Вілігорський О.М. Аспекти планування та організації туристичної діяльності дошкільника в умовах сучасного закладу освіти. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. 2009. Вип. 64. С. 111-113.
3. Дудка Т.Ю. Краєзнавчо-туристичний захід як інструмент розвитку процесу мислення дітей старшого дошкільного віку. Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. № 29. 2013. С. 47-51.
4. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради України. 2017. № 49. Редакція від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Закон України «Про туризм». Відомості Верховної Ради України. 1995 (зі змінами). № 31. Редакція від 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>